

1. מבוא

מסגרות שונות בנושאים רבים ומגוונים מציעות פעילויות וולונטריות ברחבי העולם כגון: פעילות הומניטרית בקרב אוכלוסיות שונות, סיוע קהילתי, עבודה עם חיות בר, שימור הטבע ועוד. על-פי נתונים שנתקבלו בשנים האחרונות מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 21% מהציבור בישראל מתנדב במסגרת כלשהי, רובם בגילאי 20-64¹. יתר על כן, גם בארץ האפשרויות רבות, כשמבין הבולטות שבהן ניתן למצוא: חונכות אישית וחברתית לילדים ולקשישים, תגבור לימודים במסגרות השונות, שנת שירות לפני ואחרי הצבא הכוללת תרומות קהילתיות שונות ועבודה בכפרי-נוער ברחבי הארץ, התנדבות לבני-נוער, התנדבות במסגרת צבאית ומשטרית, ליווי וסיוע לנפגעי ונפגעות תקיפה מינית, בישול מזון וחלוקתו לנזקקים, התנדבויות פוליטיות בגופים השונים ופעילויות בעמותות השונות, מבניהן השלטון המקומי בישראל.

בתחום ההתנדבות הקהילתית בארץ, הנשים פעילות כמעט פי 2 מהגברים, 42% חרדים, דתיים או מסורתיים, ו-58% חילוניים. רוב המתנדבים פועלים במסגרות שמציעות שירותי רווחה השונים, כשבמקום השני נמצאים מתנדבי סיוע כספי, אחר-כך- חינוך, בכל שכבות הגיל, ובתחתית הרשימה נמצאים בסדר יורד: איכות הסביבה, תרבות ופנאי והמתנדבים למסגרות ההשכלה הגבוהה השונות.²

מתוך סך התורמים לקהילה, רוב האנשים מאמינים כי התנדבות שכזו יוצרת חברה טובה יותר ואף נותנת להם להרגיש טוב יותר עם עצמם. רבים מהמתנדבים אף העידו כי הם מעוניינים להתנדב על מנת לצבור ניסיון לעבודה עתידית.³

מרכז השלטון המקומי הוא גוף בו מאוגדות כל העיריות והמועצות המקומיות, ותפקידו העיקרי הוא לייצג את הרשויות ולקדם אותן בפני בכנסת ומול גורמי השונים. התרומה לקהילה היא אחד מתחומי ההתנדבות הבולטים בו, כשתחומים נוספים כגון עבודה משרדית, השתלבות בפרויקטים השונים שהמרכז מציע, קידום אוכלוסיות רווחה שונות, התנדבות לשירות הלאומי-אזרחי כתחליף לצבא מסיבות שונות ועוד גם הם משמעותיים ומהווים חלק חשוב מהמערך.

המחקר הנוכחי שואל מהם המאפיינים השונים של המתנדבים לפעילות הייחודית במרכז, מדוע היא כה חיונית, ומה הם המניעים השונים להתנדבות לארגון זה, תוך התחשבות בתועלת הרבה שניתן להפיק מהתרומה לקהילה במסגרת הפעילות בו.

¹ לקט נתונים מתוך הסקר החברתי 2018 בנושא התנדבות לרגל יום המתנדב הבין-לאומי. (4 לדצמבר, 2019). <https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/pages/2019>
² חזקי- לוונטל, ד., יוגב-קרן, ה. וכץ, ח. (2011). פילנתרופיה בישראל 2008: דפוסי התנדבות, תרומה ותרומת איברים. המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, עמ' 17.
³ ברקן, ע. (2012). מניעים להתנדבות למען הקהילה בקרב עובדי המגזר העסקי במסגרת אחריות חברתית של עסקים (עבודת מוסמך), עמ' 19.

2. סקירת ספרות

2.1 מהי התנדבות

התנדבות היא עבודה המונעת על ידי נתינה ללא תשלום או מטרת רווח, המבוצעת על-ידי ארגון או אדם פרטי. (International Labour Organization, 2011). וולנטריביליטי (Volunteerability), הוא מונח המתאר את הרצון, היכולת והזמינות של אדם להתנדב. אם נבדוק וננתח מדדים אלו לעומק, נוכל למפות בצורה יעילה יותר את הגורמים להתנדבות בכל העולם (Haski-Leventhal, et. all, 2009).

2.2 הסיבות להתנדבות לשלטונות המקומיים ולקהילה

מוטיבציית המתנדבים השונים מכל העולם להירתם למען הקהילה מונעת על ידי מענה על צרכים פסיכולוגיים שונים שלהם, (Clary & Synder, 1999). תחושת הקהילתיות, מעורבות קהילתית והשפעה קהילתית נמצאת בקשר חיובי עם התנדבות בפועל, ועם תדירות ההתנדבות (ברקן, 2012).

במחקר שנעשה בקרב מתנדבים מערב הסעודית, נמצא כי הסיבות הקולקטיביות להתנדבות מורכבות בעיקר מקשרים חברתיים שניתן לפתח בעת הפעילות, למידה או רכישת כישורים שונים במהלכה, ואף שחרור אשמה (Shafi, et. All, 2018). יתר על כן, הסיבות להתנדבות בכל העולם בקרב גילאים מבוגרים יחסית (55 ומעלה) הן בעיקר פסיכולוגיות וקוגניטיביות (Hayley & Liana, 2017).

2.3 חוקת השלטון המקומי

על-פי הצעת חוק מ-2017, לפעילות התנדבותית בישראל יש הוראות מיוחדות, אשר מסדירות את הפעילות ההתנדבותית, ומתבססות על שלושה עקרונות מנחים: שקיפות, הוגנות וייצוג הולם בקרב המתנדבים בגוף הציבורי (וייגלר, 2017). ממחקר שנערך בקרב התנדבות במדינות ה-OECD, עולה כי ככל שהמדינה יותר רווחת, כך עולים סיכויי הממשלה להשקעה ולסיוע כספי כלשהו לאזרחיה המתנדבים (Suzuki, 2020).

בשנים האחרונות, הקטנת תקציבי המתנדבים מטעם הממשלה גרמה באופן מפתיע, להרחבת פעילות המתנדבים בארצות-הברית ואף בכל העולם (Nesbit, R. et. All, 2017).

2.4 מיפוי המתנדבים

אף על פי שמבחינת שעות התנדבות, מספרם של המתנדבים בפועל וטווח ההתנדבות שלהם (האם הוא נשמר לאורך זמן סביר) נשמע לכאורה פשוט, החוקרים רבקה נסביט, רוברט קריסטנסן וג'פרי ברודני (2017) (Nesbit, et. all), סבורים כי הדבר מורכב יותר, ובכדי למפות מתנדבים לארגונים ולקהילות באופן מדויק יותר, הם מציעים במאמרים שיטת מיפוי המורכבת משמונה מדדים, העוזרת למקסם ולדייק את תועלת המתנדבים לארגונים השונים, והן את תמורת הארגונים חזרה למתנדבים, ואת הסיפוק האישי של המתנדבים מהם.